

**PODSTRATEGIJA UPOZORAVANJA NA MINE
U BOSNI I HERCEGOVINI
2009- 2019. GODINA**

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	3
1. UVOD.....	4
1.1. Veličina problema.....	5
2. Osnovni principi.....	7
2.1. Koordinacija.....	7
2.2. Raspoloživi i potrebni kapaciteti za UM.....	7
2.3. Usklađenost aktivnosti sa međunarodnim konvencijama i standardima.....	8
3. VIZIJA.....	9
4. MISIJA.....	9
5. Strateški i operativni ciljevi upozoravanja na mine.....	9
6. Strateški plan upozoravanja na mine.....	10
6.1. Javno informiranje.....	10
6.2. Edukacija.....	10
6.3. Povezivanje sa ugroženom zajednicom.....	11
7. Finansiranje programa upozoravanja na mine.....	11
8. Opis stručnih termina.....	12

PREDGOVOR

Dugoročno smanjenje rizika od mina može se efikasno i provjereno postići samo kontinuiranim provođenjem akcija upozoravanja na mine i eksplozivna sredstva zaostala iz rata /ESZR. Upravo zbog značaja te komponente protivminskog djelovanja u ukupnom protivminskom djelovanju, bilo je potrebno razviti posebnu podstrategiju za upozoravanje na mine u Bosni i Hercegovini. Ovaj proces se odvijao poslije usvajanja Strategije protivminskog djelovanja BiH, koja je usvojena na 45. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 24.04.2008.godine.

Radna grupa za strateško planiranje je, u julu 2008. godine, osnovala posebnu podgrupu za upozoravanje na mine koja je preuzela zadatke vezane za razvoj posebne podstrategije za upozoravanje na mine/ESZR.

Članovi ove podgrupe su:

1. Centar za uklanjanje mina u BiH, BHMACH
2. Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske
3. Federalna uprava civilne zaštite Federacije BiH
4. Civilna zaštita Brčko Distrikta
5. Društvo Crvenog krsta/križa BiH
6. Međunarodni komitet Crvenog krsta/križa
7. INTERSOS
8. Posavina bez mina
9. Norveška narodna pomoć
10. Stop mines
11. UNICEF, koji je materijalno pomogao proces.

Može se zaključiti da je ova podstrategija za upozoravanje na mine/ESZR u Bosni i Hercegovini djelo timskog rada organizacija i pojedinaca koji se bave edukacijom stanovništva s ciljem promjene ponašanja ugroženih grupa. Ona je usaglašena i sastavni je dio Strategije protivminskog djelovanja u Bosni i Hercegovini 2009-2019. godina.

1. UVOD

Opća procjena minske situacije je napravljena na osnovu rezultata sistematskog izviđanja, rezultata istraživanja uticaja mina, efekata protivminskog djelovanja i prikupljenih i pohranjenih podataka u postojeće baze podataka Centra za uklanjanje mina u BiH i bazama podataka domaćih i međunarodnih organizacija.

Podgrupa je u svom radu slijedila rezultate evaluacije Strategije protivminskog djelovanja za period 2005–2007. godine i procjene za 2008. godinu. Na osnovu usvojene Strategije protivminskog djelovanja BiH 2009-2019, izvršeno je preispitivanje strateških i operativnih ciljeva, urađen akcioni plan upozoravanja na mine i definirane ključne pretpostavke za ostvarenje podstrategije za upozoravanje na mine/ESZR.

Prepoznata je potreba da se u narednom ciklusu od 10 godina (2009-2019) planira protivminsko djelovanje u skladu sa prioritetima i potrebama zemlje, kao i raspoloživim znanjima i tehnikama, što je sadržano u prijedlogu Strateškog plana Protivminskog djelovanja za period 2009-2019. godina.

Razvoj programa upozoravanja na mine u Bosni i Hercegovini je dostigao nivo koji omogućava stabilnije upravljanje ovom komponentom protivminskog djelovanja i efikasnije korištenje raspoloživih resursa. Iskustvo, razvijena struktura i mreža saradnika pomoći će u razvijanju ekonomičnih programa u uslovima kada nedostaju finansijska sredstva.

Bosna i Hercegovina je 03.12.1997. godine potpisala Konvenciju o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i transporta protivpješadijskih mina, a ratificirala je 08.09.1998. godine. Ratifikacijom Konvencije od strane više od 40 zemalja članica, Konvencija je postala punovažna za sve zemlje potpisnice 01.03.1999. godine.

Ključne pretpostavke za strateško planiranje vezano za upozoravanje na mine/ESZR u Bosni i Hercegovini su sljedeće:

1. Tokom trajanja srednjoročnog perioda 2009 – 2019. godine potrebni su puni kapaciteti za provođenje aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina/ESZR na svim nivoima društva.
2. Uspostaviti stalni kontakt sa predstavnicima medija kako bi se obezbijedila konstatna ili periodična medijska zastupljenost informacija o opasnostima od mina/ESZR.
3. Razvoj kapaciteta na svim nivoima društva proizvest će efikasnija alternativna rješenja za pomoć lokalnim zajednicama, kako bi se iste aktivno uključile u rješavanje problema mina.

4. Bez uključivanja organizacija koje potpomažu razvoj civilnog društva neće se ostvariti bolja povezanost sa lokalnom zajednicom. Radi toga potrebno je izvršiti njihovo osposobljavanje i koordinirati njihove aktivnosti.

1.1. Veličina problema

Studijom o općoj procjeni problema mina u Bosni i Hercegovini koja je provedena 2007. godine identificirana je 1631 ugrožena zajednica pod uticajem mina i/ili NUS-a. Procijenjeno je da lokacije zagađene minama/ ESZR direktno utiču na sigurnost oko 921.513 ljudi, od čega je 154.538 ljudi u zajednicama sa visokom ugroženošću, 342.550 ljudi u zajednicama sa srednjom ugroženošću i 424.425 ljudi u zajednicama sa niskom ugroženošću.

Od ukupnog broja zajednica pod uticajem mina, 122 ili 7,48% je kategorizirano kao visoko ugrožene zajednice, 625 ili 38,32% kao srednje ugrožene zajednice, a 884 ili 54,19% kao nisko pogođene zajednice. Svjetski prosjek za visoki uticaj od mina u zajednicama je 10%, a 30% za srednji uticaj od mina. Imajući u vidu broj ugroženih zajednica i nivo uticaja od mina, Bosna i Hercegovina spada među najugroženije zemlje na svijetu.

Najveći broj zajednica predstavljaju ruralne zajednice. Procijenjeno je da "stanovnici glavnih gradskih kompleksa, imaju relativno siguran ekonomski i društveni život u poređenju sa ruralnom populacijom koja ekonomski zavisi od pristupa minski kontaminiranom zemljištu". Dvije trećine pogođenih zajednica su izvijestile o povratnicima, većinom u seoske zajednice.

Prema bazi podataka Centra za uklanjanje mina u BiH, od početka rata 1992. godine do decembra 2008. godine u Bosni i Hercegovini od mina je stradalo 5005 osoba. Nakon završetka rata do decembra 2008. godine od mina je stradalo 1666 osoba, od toga broja 486 smrtno, 534 povrijeđene osoba, a 639 nastradalih sa nepoznatim ishodom.

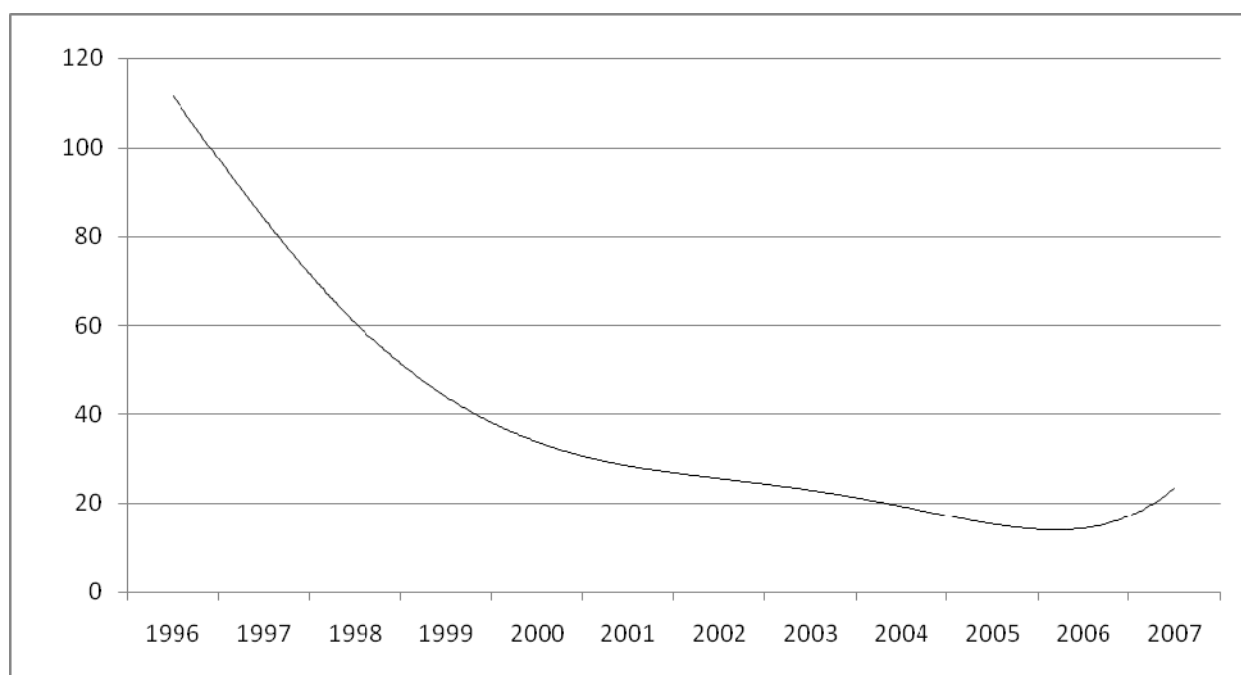
Trend broja žrtava od mina je u opadanju u odnosu na prethodne godine, a u 2007. godini iznosio je 2,5 žrtava mina mjesečno.

U 2008. godini, u odnosu na prethodne godine, naglo je porastao broj žrtava za prvih 6 mjeseci, a do mjeseca decembra nastradalo je 39 osoba, što iznosi 3,5 žrtava mjesečno. U pomenutom periodu stradalo je ukupno 39 osoba od čega je povrijeđenih 20 a smrtno stradalih 19 osoba, a od toga je stradalo 9 deminera. U odnosu na 2007.godinu (2,5 žrtava mjesečno) ovo je evidentan porast.

Analizom broja žrtava mina uočeno je da je najveći broj stradanja u proljeće i jesen, kada su u toku poljoprivredni radovi, prikupljanje ogrjevnog drveta kao i sakupljanje sekundarnih sirovina.

Uzrok najvećeg broja smrtnih slučajeva je pješadijska rasprskavajuće odskočna mina (PROM-1).

Prema bazi podataka BHMACH-a od 1996. godine do danas najviše je stradalih muškaraca u dobi od 19 do 39 godina koji svjesno ulaze u minirana područja i čine 40,63% svih žrtava i najugroženija su grupa, dok je u tom periodu stradalo 6,23% žena. Djeca mlađa od osamnaest godina čine 19,77% žrtava. U odnosu na prethodne godine broj stradale djece znatno se smanjio.

Dijagram 1

Dijagram 1 prikazuje liniju trenda broja žrtava protivpješadijskih mina po godinama. Dijagram pokazuje rastući trend u 2007. godini. Ovo ukazuje na neophodnost intenziviranja aktivnosti protivminske akcije.

2. OSNOVNI PRINCIPI

2.1. Koordinacija

Međusobna saradnja svih učesnika koji se bave upozoravanjem na mine/ESZR u Bosni i Hercegovini zahtijeva postojanje visokog stepena odgovornosti za preuzete obaveze.

Koordinacija aktivnosti svih subjekata preduvjet je efikasnog i uspješnog ispunjavanja postavljenih ciljeva. Neophodno je poboljšanje saradnje i koordinacije između lokalnih i međunarodnih organizacija koje se bave ovom problematikom kako bi se izgradili i ojačali lokalni kapaciteti i dupliranje aktivnosti u provođenju programa upozoravanja na mine /ESZR u onim oblastima u kojima su i najviše potrebne.

Centar za uklanjanje mina u BiH želi da ostvari koordinaciju koja ni u kojem slučaju nije koordinacija koja je ostvarena kroz autoritet ostvaren pozicijom u sistemu, ona je zasnovana na pravovremenoj distribuciji validnih informacija o projektima koji se dešavaju na teritoriji Bosne i Hercegovine svima kojima je potrebna. Centar za uklanjanje mina u BiH će kroz postojeći sistem koordinacije (Odbor za politiku, Implementacijsku grupu i tehničke radne grupe) ojačati uspostavljeni sistem za osiguranje kvaliteta i stručno usavršavanje strukture.

2.2. Raspoloživi i potrebni kapaciteti za upozoravanje na mine

Imajući u vidu navedene podatke o zagađenosti minama, nesporno je da će u narednom ciklusu od 10 godina (2009.-2019.) mine biti problem u Bosni i Hercegovini, zato je od izuzetnog značaja da sve organizacije i institucije podrže razvoj domaćih kapaciteta za upozoravanje na mine. U Bosni i Hercegovini kvalifikaciju za instruktora upozoravanja na mine posjeduje 335 osoba, 194 osobe imaju kvalifikaciju za upravljanje upozoravanjem na mine i 55 osoba je osposobljeno za stručni nadzor nad poslovima upozoravanja na mine. Trenutno postoji 16 akreditiranih organizacija u Centru za uklanjanje mina za provođenje aktivnosti upozoravanja na mine u Bosni i Hercegovini.

Jedan od najvažnijih zadataka je neprekidna obuka kapaciteta unutar svih nosilaca aktivnosti upozoravanja na mine/ESZR, koji se bave upozoravanjem na mine/ESZR i koji kroz tehničku podršku, izgradnju kapaciteta, razvoj zakonske i operativne regulative, koordinaciju i finansiranje aktivnosti upozoravanja na mine/ESZR mogu doprinijeti uspješnom ostvarenju strateških ciljeva.

Ekonomska situacija i nivo budućeg ekonomskog razvoja zemlje su takvi da će biti potrebna dugoročna podrška međunarodne zajednice i zemalja donatora za period realizacije podstrategije za upozoravanje na mine.

2.3. Usklađenost aktivnosti sa međunarodnim konvencijama i standardima

Preduslov za punu realizaciju ove Strategije je usklađenost strateških ciljeva i planova sa međunarodnim konvencijama¹, rezolucijama² i dokumentima³ Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim dokumentima⁴ kojima se regulira protivminsko djelovanje.

Od posebnog je značaja da se rješavanje problema mina usmjeri prema realizaciji člana 5. Ottawske konvencije. Centar za uklanjanje mina u BiH će krajem svake godine analizirati realizaciju obaveza koje proizlaze iz Strategije protivminskog djelovanja Bosne i Hercegovine i o postignutim rezultatima izvještavati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

¹ «Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personel Mines and on their Destruction», donešena na zasjedanju u Ottawi 1997. godine i «Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices (as amended on 3 May 1996) to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects», prihvaćen u Ženevi 1996. godine.

² Rezolucija br.120 : «Assistance in mine action», prihvaćena na 55. zasjedanju Generalne skupštine UN 2000. Godine

³ «United Nations mine action: a strategy for 2001-2005», prihvaćena 26.09.2001. godine na Međuagencijskoj koordinacijskoj grupi za minske akcije pod predsjedavanjem podsekretara UN za mirovne operacije, EU IPA National Programme 2008 for Bosnia and Herzegovina Support to Mine Action Activities in B&H

⁴ Međunarodni standardi za minske akcije (IMAS First Edition) izdati 01.10.2001. godine

3. VIZIJA

Bosna i Hercegovina bez mina od 2019.

4. MISIJA

Osigurati uvjete za provođenje stabilnog i efikasnog programa protivminskog djelovanja sa ciljem uspostavljanja sigurnog okruženja za normalan i prosperitetan život svih građana BiH, a žrtvama mina omogućiti potpuno integriranje u društvenu zajednicu.

5. Strateški i operativni ciljevi upozoravanja na mine

STRATEŠKI CILJ 3 - Preduzimanjem opsežnih mjera upozoravanja na mine, bitno smanjiti nivo opasnosti od mina po stanovništvo.

Operativni cilj 3.1 Osigurati da se upozoravanje na mine provodi kao dio integralnih projekata i drugih aktivnosti protivminskog djelovanja u skladu sa strateškim planom.

Operativni cilj 3.2 Osigurati da se upozoravanje na mine, kao i aktivnosti hitnog i trajnog obilježavanja, provedu u svim ugroženim zajednicama i općinama kroz generalno izviđanje, kao i kroz projekte organizacija koje se bave ovom aktivnošću.

Operativni cilj 3.3 Podrška i realizacija podstrategije i operativnih planova upozoravanja na mine, koja je sastavni dio ovog strateškog plana.

Operativni cilj 3.4 Podržavati efikasno angažovanje struktura obrazovnog sistema u cijeloj zemlji u cilju obuhvatanja predškolske i školske djece programom upozoravanja na mine.

Operativni cilj 3.5 Stalno unapređivati i podržavati efikasne aktivnosti svih odgovornih organizacija na provođenju programa upozoravanja na mine kroz sistem planiranja, koordinacije, kontrole kvaliteta i izvještavanja.

6. Strateški plan upozoravanja na mine

Upozoravanje na mine obuhvata javno informiranje, edukaciju stanovništva i ugroženih grupa i povezivanje sa ugroženom zajednicom. Uspješnost upozoravanja na mine/ESZR, kao dijela protivminskog djelovanja, u direktnoj je zavisnosti od uspješnosti ostvarivanja strateških i operativnih ciljeva.

Sistem osiguranja kvaliteta u provođenju aktivnosti upozoravanja na mine obuhvata donesene standarde i standardne operativne procedure za upozoravanje na mine koji će kontinuirano biti unapređivani.

6.1. Javno informiranje

Jačanjem kontinuirane saradnje sa lokalnim medijima i širenjem informacija o opasnostima na mine postići će se uspješnije informiranje o riziku od mina. Mediji imaju moć koja se treba iskoristiti na državnom i lokalnom nivou.

Do 2019. godine obezbijediti kompletnu ili periodičnu medijsku zastupljenost informacija o opasnostima od mina/ESZR u Bosni i Hercegovini. Kad su mediji u pitanju, treba naglasiti njihovu etičku obavezu da pružaju ljudima relevantne i pravovremene informacije koje se odnose na javnu bezbjednost i zaštitu od mina.

Akreditirane organizacije za upozoravanje na mine će biti sinhronizovano uključene u operacije uspostavljanja mjera zone zabrane kretanja u III kategoriji prioriteta i upozoravanja na mine kroz aktivnosti emitiranja edukativnih poruka, tematskih emisija i postavljanje bilborda za upozoravanje na mine.

6.2. Edukacija

Težište rada organizacija za upozoravanje na mine, društveno korisnih organizacija i udruženja građana uključenih u edukaciju radi upozoravanja na mine/ESZR treba usmjeriti na ugrožene lokalne zajednice i najugroženije ciljne grupe stanovništva.

Stručnim usavršavanjem organizacija, medijskih kuća i pojedinaca za realizaciju programa i projekata upozoravanja na mine putem kurseva, seminara i simpozijuma i razvijanjem novih edukativnih materijala steći će se znanje za planiranje i bolje rukovođenje programom.

Edukacija predškolske i školske djece će se provoditi kroz nastavne i vannastavne sadržaje u školama, dopunske aktivnosti za različite dječije uzraste i mlade i obrazovanje odraslih. Za provođenje ovih aktivnosti iskoristiti set materijala tj. pedagoško-didaktički materijal za obrazovni sektor za upozoravanje na mine. Prioritet ovog oblika upozoravanja na mine do 2010. godine će biti osnovne i srednje škole koje se nalaze u ugroženim zajednicama.

Aktivnosti nevladinih organizacija i udruženja građana vezane za školske uzraste će se odvijati u koordinaciji sa nadležnim obrazovnim institucijama. Ove aktivnosti upozoravanja na mine će biti povezane sa kulturnim i sportsko-rekreativnim sadržajima, a težište odvijanja aktivnosti biće u ugroženim zajednicama.

6.3. Povezivanje sa ugroženom zajednicom

Do kraja 2009. godine aktivnosti upozoravanja na mine/ESZR uvrstiti kao obavezni element u procesu pojedinačnih projekata za čišćenje mina kroz aktivnosti akreditiranih deminerskih organizacija za upozoravanje na mine.

Ako se pođe od osnovne ideje strateškog plana protivminskog djelovanja - da se izvrši značajno smanjenje rizika od mina i njegovog društveno - ekonomskog utjecaja po stanovništvo i materijalne resurse, onda upozoravanje na mine/ESZR ima prvorazredni značaj, a posebno koncept integracije humanitarnog deminiranja i upozoravanja na mine/ESZR u jedinstven proces, kroz integralni dio projekata humanitarnog deminiranja na nivou ugroženih zajednica i općina.

Akreditovane organizacije za upozoravanje na mine uključiti u obilježavanje površina II i III kategorije prioriteta. Do 2013. godine organizacije za upozoravanje na mine će biti uključene u operacije uspostave mjera zone zabrane kretanja u III kategoriji prioriteta, nakon čega će se izvoditi operacije generalnog i tehničkog izviđanja. Trajno i hitno obilježavanje je integralni dio aktivnosti upozoravanja na mine/ESZR u ugroženoj zajednici i predstavlja vrlo efikasnu mjeru za redukciju rizika.

7. Finansiranje programa upozoravanja na mine

Procjena potrebnih sredstava po izvorima finansiranja je izvršena na osnovu analize raspoloživih podataka dobijenih od organizacija koji su nosioci aktivnosti upozoravanja na mine.

Procijenjena potrebna sredstva za programe upozoravanja na mine za period od 2009. do kraja 2018. godine iznose 2,00% od ukupno potrebnih sredstava za protivminsko djelovanje u Bosni i Hercegovini ili ukupno 13.870.000 KM i to:

PLAN FINANSIRANJA UPOZORAVANJA NA MINE (MIL. KM)											
U MILIONIMA KM		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
UPOZORAVANJE NA MINE	TRAJNO OBILJEŽAVANJE	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.00	0.00	0.00	0.00
	HITNO OBILJEŽAVANJE	0.16	0.14	0.13	0.11	0.10	0.10	0.06	0.03	0.02	0.00
	REALIZACIJA PROJEKATA ZA UM AKTIVNOSTI	1.13	1.13	1.13	1.13	1.13	0.97	0.90	0.90	0.90	0.70
	UKUPNO	1.79	1.77	1.76	1.74	1.73	1.57	0.96	0.93	0.92	0.70

8. Opis stručnih termina

1. **Mina**– ubojno eksplozivno sredstvo koje se postavlja na površinu ili ispod površine tla ili neke druge površine, kako bi detoniralo usljed prisustva, blizine ili kontakta sa osobom ili vozilom sa ciljem da nanese ljudske žrtve i štetu na materijalno - tehničkim sredstvima.
2. **ESZR**- eksplozivna sredstva zaostala iz rata - eksplozivna sredstva ispaljena, lansirana ili namjenski ostavljena ali nisu eksplodirala zbog kvara, greške u izradi ili nekog drugog razloga, te predstavljaju rizik zbog eksplozivnog potencijala koje posjeduju;
3. **Protivminsko djelovanje** - aktivnosti koje za cilj imaju redukciju i uklanjanje rizika i rješavanje problema uticaja mina i drugih eksplozivnih sredstava zaostalih iza rata (humanitarno deminiranje, upozoravanje na mine, pomoć žrtvama mina i zagovaranje protivminskog djelovanja).
4. **Humanitarno deminiranje** - izviđanje, čišćenje mina, obilježavanje, osiguranje kvaliteta i evidencija u cilju uklanjanja opasnosti od mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iza rata.
5. **Sumnjiva površina** - područja koja su na osnovu rezultata sistematskog izviđanja u bazi podataka evidentirana kao zone bivših ratnih dejstava
6. **Rizična površina I i II kategorija prioriteta** – identifikacija rizičnih lokacija kao rezultat izvršenog generalnog izviđanja sumnjivih površina sa utvrđenim granicama, nivoima opasnosti i nivoima prioriteta.
7. **LIS** - Istraživanje uticaja od mina u Bosni i Hercegovini je nezavisna studija o uticaju mina na lokalnu zajednicu (sprovedena u periodu 2002-2003. od strane Survey Action Center, James Madison i Cranfield University, Handicap international i BHMACH uz podršku SAD i Kanade putem ITF-a).
8. **Pomoć žrtvama mina (PŽM)** - protivminsko djelovanje koje sadrži medicinsku, socijalnu i ekonomsku komponentu sa ciljem reintegracije žrtava mina u društvo.
9. **Upozoravanje na mine** - protivminsko djelovanje sa osnovnim ciljem da kroz edukaciju, informiranje putem medija ili direktnim kontaktom sa rizičnim ciljnim grupama podigne svijest o opasnosti od mina, smanji mogućnost novih nesreća i ukaže na dugoročnost opasnosti.